

2. Барна М. Ю. Діяльність туристичної галузі у пандемійний та постпандемійний період. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення» (Львів, 18-19 черв. 2020 р.)*. Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2020. С. 173–174.

3. Карпова Г.А., Шамликашвили В.А. Туризм и туристское потребление в постиндустриальном обществе. *Туризм и культура в современном мире: Материалы международной научно-практической конференции*. 2012. С.65-69.

4. Латыпов И.А. О некоторых философских аспектах формирования субкультуры виртуального туризма: его новая история или только «story»? *Современные проблемы науки и образования*. 2014. №2. С.72-77.

5. Лихолетов В.В., Лисиенкова Л.Н., Баранова Е.В. Виртуальный тур – как инструмент маркетинга в туризме. *Экономика и менеджмент инновационных технологий*. 2016. №1. URL: <http://ekonomika.snauka.ru/2016/01/10651>.

6. Офіційний сайт парку квітів «Кейкенхоф». URL: <https://keukenhof.nl/>.

7. UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/events/tourism-sustainability-and-statistics-in-the-time-of-covid-19>.

8. Національна туристична організація України. URL: http://www.ntoukraine.org/covid19_ua.html.

Світлана Щербина,

доцентка кафедри історії України,

археології та краєзнавства

Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,

кандидатка історичних наук

ВНЕСОК ЖІНОК У РОЗВИТОК ПОДОРОЖЕЙ І ТУРИЗМУ

Гендерний аспект в туристичній галузі набуває неабиякої актуальності у XXI ст. Зростання соціокультурної ролі жінки, фінансова незалежність, прагнення до пізнання себе і оточуючого світу впливає на вибір напрямку подорожей, їх змістового наповнення.

Історично жінки відігравали важливу роль у становленні і розвитку подорожей і туристичної сфери. Дослідники констатують, що першими мандрівниками були чоловіки. Жіночі подорожі у стародавності були поодинокими, відбувались таємно і «під прикриттям». Археологічні джерела засвідчують, що 3400 років тому дівчина з Егпведу пододала великі відстані за останні два роки свого життя, зокрема подорожі відбувались між Данією та Шварцвальд. Як припускають археологи, метою подорожі могли слугувати участь у культових обрядах або шлюбні мотиви [15].

У Стародавній Греції з освітньою метою подорожували Аксиотея (Axiothea) і Ластенія (Lasthenia), які орієнтовно 400 року до н. е. подолали шлях з Аркадії в Афіни, щоб стати ученицями Платона. До мандрівки їх спонукало знайомство з трактатом «Держава», де йшлося про рівність жінок і чоловіків. Ймовіріше, для досягнення власної мети Аксиотея була змушена вдавати себе за чоловіка [1; 12].

З формуванням основних світових релігій, масового характеру набуває паломництво до місцевих і до головних релігійних центрів. Із метою відвідання святинь та виконання релігійних призначень жінки вирушають у подорожі. Однією із перших жінок паломниць була Егерія, яка залишила письмові згадки про християнські паломницькі центри у Східному Середземномор'ї, які вона відвідала у 4 ст. н. е. [13].

З прийняттям християнства у Київській Русі набули значної популярності подорожі прочан до святих місць. Поодинокі паломницькі подорожі здійснювали жінки. У сер. X ст. княгиня Ольга відвідала Константинополь, де вона прийняла святе хрещення під іменем Олена і поклонилася святиням. У XII ст. до Константинополя і Єрусалиму навідалась Єфросинія Полоцька [9, с.147–148].

Також мотивом жіночих подорожей були т.зв. «шлюбні» мандрівки. Княжна Євпраксія Всеволодівна у юному віці мала приїхати до свого до свого майбутнього чоловіка маркграфа Генріха Довгого із Нордмарку. Після невдалого другого шлюбу, княжна зазнала багатьох поневірянь. Деякий час змушена була проживати у Італії, а згодом повернулася назад до Києва [8, С.76 – 81]. Її життя й мандри ілюструють мобільність представниць європейських королівських дворів, які, хоч і мали менше привілеїв за чоловіків, але все-таки могли подорожувати.

У XVIII ст. відбуваються значні зміни у туристичній інфраструктурі. З'являються більш комфортні транспортні засоби, ремонтуються дороги, відкриваються заклади розміщення і харчування нового типу. Ці трансформації у суспільстві призводять до зростання чисельності подорожуючих, в тому числі і жінок. У Російській імперії у XVIII ст. для здійснення паломницьких подорожей жінкам необхідно було оформити паспорт на певний термін. Співвідношення паломників-чоловіків із жінками у цей період становило приблизно 70 % і 30% відповідно від загальної кількості «людей мирських». Здебільшого жінки під час подорожей супроводжували чоловіків [11, с.62–63].

Незважаючи на позитивні зрушення у галузі туризму, у XIX – п. XX ст. подорожі вважались «не жіночою» справою. Відома мандрівниця 30-х рр. XX ст. Софія Яблонська неодноразово наражалась на несприйняття і засудження її поведінки. Але попри все їй вдалось відвідати Європу та здійснити навколосвітню подорож (з Марселя через Єгипет до Шрі-Ланки, потім Малайзія, Таїланд, Китай, В'єтнам, Камбоджа, Лаос, Сінгапур, Індонезія,

Австралія, Нова Зеландія, Полінезія, США і назад у Францію). Свої пригоди С. Яблонська не лише занотувувала, але й намагалась фільмувати та фотографувати [2].

У 1984 р. було організовано мережу 5W (Women welcome women world wide). Це некомерційна ініціатива, яка функціонує коштом пожертв та об'єднує жінок-мандрівниць. Мета 5W – зробити більш доступними подорожі для жінок, збільшити впевненість в собі і своїх силах. Членкині мережі подорожують або приймають у себе вдома мандрівниць і в такий спосіб допомагають знайомитися з іншими культурами й країнами [1; 17].

У XXI ст. у туристичній сфері спостерігається чітка тенденція до збільшення кількості подорожуючих жінок. У закордонній практиці дослідження туризму виокремлюється поняття «female tourism» («жіночий туризм»). Незалежно від віку, соціального статусу жінки впливають на формування нових тенденцій індустрії туризму. Очікується, що з роками їх значення у цій сфері тільки зростатиме [3, с. 17, 20; 6, с.25].

На сьогодні жінки є важливою і вагомою цільовою аудиторією, яка потребує специфічного продукту, який би задовольнив більшість запитів (рекреація, оздоровлення, шопінг, пізнавальна складова та ін.). У сучасному суспільстві має відбутись переорієнтація на туристичному ринку для урахування всіх жіночих потреб у туризмі.

У жовтні 2017 р. Туристична агенція Японії провела симпозіум в рамках Міжнародного року у містах Окаяма і Міе, присвячений розширенню прав і можливостей жінок у туристичній сфері [7].

Ставлення жіноцтва до подорожей змінюється: вони більше подорожують наодинці. Згідно з даними Travel Industry Association, приблизно 32 мільйони американських жінок на рік їздять кудись без будь-якого супроводу [14]. Від 2 серпня 2019 р. в Саудівській Аравії жінкам дозволили подорожувати самостійно без супроводу та дозволу чоловіка [10].

Але і досі у світі залишаються країни, куди жінкам подорожувати небезпечно. Згідно з дослідженням 2018 року, проведеним The Thomson Reuters Foundation жінкам ризиковано було відвідувати Індію, Афганістан, Сирію, Сомалі, Саудівську Аравію, Пакистан, Демократичну республіку Конго, Ємен, Нігерію та США [16].

За даними ООН станом на 2019 більшу половину задіяних фахівців у галузі туризму становлять жінки, але їх заробітна плата на 14,7 % менша ніж у чоловіків. Частка жінок міністрів з галузі туризму дорівнює 23% (в інших галузях – до 20%). У деяких країнах відбуваються значні трансформації ролі жінки у туристичній сфері. Наприклад, у Марокко жінкам вперше були видані ліцензії на здійснення екскурсійного обслуговування. У Великій Британії вдвічі збільшилась кількість жінок-льотчиків. Жінка вперше обійняла посаду керівника Асоціації власників готелів в Уганді [4].

Жінка в туризмі починає затверджувати нові правила і принципи організації. Згідно досліджень, 80% рішень щодо вибору подорожей були зроблені саме жінками, незалежно від того куди, з ким вони їдуть і хто сплачує за мандрівку. Також основним фактором обрання подорожі слугує безпека і комфорт. Для жінки є важливими розвинута інфраструктура курорту, доступність інформації, наявність аптек, медичних закладів і т.д. Це призвело до появи специфічного туристичного продукту, орієнтованого лише на жінок. Так, почали видавати жіночі путівники (наприклад, «Venezia Permesola» та «Londra Permesola»), які рекомендували зупинятися у готелях або номерах зі спеціальною відзнакою Women Friendly [5, с.157–176]. Ще 1903 р. у Нью-Йорку було відкрито перший жіночий готель Martha Washington Hotel. Згодом у більшості європейських країн виникли суто жіночі готелі (Ladies First (Швейцарія), V&B for Women Florence, Hostel Orsa Maggiore, La Porta (Італія), Intermezzo Hotel for Women, Artemisia Hotel, Frauen pension Bertingen (Німеччина), Hotel Los Olivos, Diva Espana, Cana Berri (Іспанія). Ці заклади запропонували ряд послуг орієнтованих на жіноцтво (дзеркала з підсвічуванням, великі шафи, потужні фени, низькокалорійне печиво та ін.). У світі нараховується понад 200 готелів для жінок, більша частина яких розташована у США та Канаді [6, с. 28–29].

У сучасному світі туризм стає одним із засобів самовираження жінок. Жіночі подорожі набули рис високоприбуткового напрямку і змусили до виробництва особливого гнучкого туристичного продукту. Кожна країна у XXI ст. може використати власний туристичний потенціал для формування і реалізації цього популярного напрямку туризму.

Література:

1. Бінепт О. «I have a dream»: про мандри жінок без страху. URL: https://genderindetail.org.ua/season-topic/feminist_utopia/i-have-a-dream-pro-mandri-zhinok-bez-strahu-1341255.html#_ftnref5.
2. Горова Д. Софія Яблонська. Українські тревелоги 30х років і фото з подорожі довкола світу! URL: <https://lowcost.ua/sofia-yablonska/>
3. Гуменюк Г., Чернявська С. Жіночий туризм: новий тренд чи необхідність? *Сучасний стан та перспективи розвитку туризму*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 2-4 травня 2018 р. Чернівці: ПВКФ «Технодрук», 2018. С.17 – 20.
4. Женщины завоевывают индустрию туризма – новое исследование Всемирной туристской организации. URL: <https://news.un.org/ru/story/2019/11/1366721>
5. Кляп М. П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 334 с.
6. Малиновська О. Ю. Гендерний аспект туризму. *Географія та туризм*. 2010. Вип. 8. С. 23–29.

7. Международный год устойчивого туризма в интересах развития. 2017 год (A/RES/70/193). URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/73/283>
8. Назарко І. Трагічна доля княжни Євпраксії Всеволодівни (1071—1109). *Український історик* 1975 №01-02 (45-46) С.76 – 81.
9. Словарь книжников и книжности Древней Руси: в 4-х т. Вып. 1: XI — первая половина XIV в. / ред. Д. М. Буланин, О. В. Творогов. Ленинград, 1987.. – 494 с.
10. У Саудівській Аравії жінки тепер можуть подорожувати без дозволу чоловіка. URL: <https://hromadske.radio/news/2019/08/02/u-sauidivskiy-araviyi-zhinky-teper-mozhut-podorozhuvaty-bez-dozvolu-cholovika>
11. Шульга Я. М. Паломництво до київських православних святинь у XVIII ст.: соціоантропологічний вимір: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2015. 272 с.
12. A history of women philisophers / Ed. by Mary Ellen Waithe. – Vol. 1: Ancient Women Philosophers 600 B. C. – 500 A. D. – P. 206ff. URL: <http://www.syriacstudies.com/wp-content/uploads/2018/02/A-history-of-women-philosophers.pdf>
13. Egeria project. URL: http://www.egeriaproject.net/about_egeria.aspx
14. Forbes: Україна потрапила в ТОП-20 небезпечних країн для жінок-туристів. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/10634094-forbes-ukrajina-potrapila-v-top-20-nebezpechnih-krajin-dlya-zhinok-turistiv.html>
15. Hubert Filser: «Das Mädchen von Egtved». URL: <https://www.sueddeutsche.de/wissen/archaeologie-das-maedchen-von-egtved-1.2580493>
16. Thomson Reuters Foundation. URL: <https://poll2018.trust.org/>
17. Women Welcome Women. URL: <https://www.womenwelcomewomen.uk/general/about-our-members.aspx>

Марія Руденко,

*магістрантка юридичного факультету
Академії Державної пенітенціарної служби*

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СПОРТУ

Рівність статей закладена в основу всіх свобод людини. У доповіді про розвиток людини за 2019 рік, підготовленій Програмою розвитку ООН, гендерна нерівність є однією з найбільш вкорінених форм нерівності в країнах світу. Оскільки ці обмеження впливають на половину світу, гендерна нерівність є однією з найсерйозніших перешкод для людського розвитку [1]. Гендерна рівність (gender mainstreaming) означає, що чоловіки і жінки мають однакові умови для реалізації своїх людських прав та однаковий потенціал для здійснення свого внеску у національний, політичний, економічний, соці-